

cita de Serra Vilaró, relativa a Bellver, en un doc. de 997, es podria deduir que l'erudit suposa un *Albinyà* a Bellver (*Pinós i Mat.* III), però com que Lòria només és a uns 20 k. de Bellver, pot ser per vaguetat en la localització del doc., car tanmateix és versemblant que sigui també l'andorrà. Més documentació antiga: «in apendicio de S. J. de Lauredia --- afr. rivo de Albina-no» a. 1048; «Serra de *Albiniano* --- monte de Orgo-llelo ---» a. 992; «parr. Lorie --- decimum de Albinia-no» 1067 (Baraut, *Cart. Andorra*, 22.1; *Urgellia* III, 226.8; *Cart. And.* 26.9). *Albinyà* és també cognom registrat a la SdUrg., a. 1825 (*BABL* XVI, 298); i amb la mateixa nasalització que l'*Alminyana* mossàrab, tenim *Alminyà* cogn. d'Estamariu al *Spill* de Castellbò, any 1518 (98v, 100r).

¹ És el que no ha vist el Prof. Miquel de Epalza (amb el seu unilateral arabisme): no sols el té per aràbic, sinó que això el duu a la fantàstica conseqüència de suposar arabisme l'*Albinyana* del Penedès (cf. *Coloq.* 1990 de la Soc. Onom. de Barcelona, p. 78 etc.).

ALBARCA

L'etimologia d'aquest nom dels llocs que detallarem és l'àr. *bāraka* 'benedicció, favor benèfic diví', «benedicció, benedició» *RMa* 36b, 868, *PAlc* 115b24. Aquesta forma clàssica apareix aquí amb article *al-* i en una forma reduïda *al-bārka* que devia ser general en el vulgar del nostre país, i tingué gran extensió en l'àrab magrebí i andalussí (Dozy, *Suppl.* I, 76a), p. ex. *barka* és com ho sentia Carteron, *Voyage en Algérie*, 1886, 30, aquí gramaticalitzat a nivell de mera exclamació «laisse-moi tranquille!» (una mica com el nostre *alabat siga Déu*). Immotivada la vacil·lació etimològica d'*AlcM* entre això i el cat. *barca* (embarcació) i l'estratalària proposta àr. *birka* 'bassal, estanyol', d'Asín, a despit de tota norma fonètica i lingüística.

1) *Albarca*, llogaret de l'Alt Priorat, que prengué nom del *Coll d'Albarca*, immediat al caseriu subsistent, i on n'arribarien fins i tot cases ja arruïnades avui dia; agregat al mun. de Cornudella. Aquest coll constitueix el punt d'arrencada de la gran Serra del Montsant. Sembla que en temps dels moros, com expliquen, amb raons i dades històriques, Iglésies i Santasusagna (*Muntanyes de Prades*, pp. 61 i 63) havia estat el nom del Montsant mateix.

Suposarem, doncs, que aquest *gābāl al-barka* 'muntanya de benedicció, muntanya beneïda' seria traduït pels cristians en *Mont-sant*. Que els musulmans mirarien com a santa aquesta imponent muntanya n'és prova indirecta el zel que tingueren, després, els cristians, a purificar-la edificant-hi ermites pertot i a l'entorn: St. Joan del Codolar, St. Blai, St. Roc, St. Salvador, St. Antoni, Sta. Madalena, la Cova Santa, St. Pau (veg. fotografies d'aquesta tebeïda, en la Guia d'Iglésies, pp. 334, 62, 79, 286, 287, 302, 303, 318), i voltant-la de monestirs, tan puixants i famosos com Poblet, Bonrepòs i Scala Dei.

I bé pot ser que els pensaments ultraterrens desvetllats per la grandiositat de les muntanyes vinguessin ja d'abans i fins de temps pagans: al costat d'aquest *Albarca* (1 k., E.) hi ha l'antic i gros mas de *Lluc*, igual que al costat de l'*Albarca* mallorquí hi ha el Monestir de *Lluc*: prolongaments del ll. LŪCUS, relíquies excepcionals en català, i en romànic, del mot, en el seu sentit pagà de 'recinte sagrat i selvós d'un déu'.

Almenys en el del Priorat, la història fa ben comprensible aquesta deixa moresca, per la porfídiosa resistència dels moros, aferrats fins a l'últim moment a aquestes muntanyes, quan ja havien perdut tot el país fins més enllà de l'Ebre. El 1151, tres anys després de la presa de Tortosa, encara els moros ocupaven no sols Siurana sinó tot el massís del Montsant, i fins la Febró i Capafonts, i bona part del Priorat; el 1153 caigué tot això i Siurana fou presa per assalt, després d'un setge, però Alforja no es fundà fins a 1158 (Morera, *GGC* 148; *Igl.-Sant.* 62, 63). I en els primers temps tot allò només era poblat, fora dels moriscos, per monjos o frares que anirien transitant d'un bastiment a l'altre d'aquelles serres. D'on queden força petjades toponímiques: el camí de *Fra Guerau* que corre des d'un cap a l'altre de l'Obaga del Montsant (*Igl.-Sant.*, pp. 77, 287, 314), el gran *Mas dels Frares* pel camí de Siurana (ib. 98, 100); el *Mas del Freret*, en els pendents del Montsant, entre la Morera i Cornudella (o. c., 320); i, en forma més arcaica (pre-catalana: ll. vg. MONICU, cl. MONĀCHUS), el coll de *Mònics* te. d'Ulldemolins (XII, 33.10) per on accedien a Albarca i el Montsant, des del terme d'aquell poble; i el Coll de *Mònic* per on hi arribaven des dels Torms (XII, 46).

PRON. POP. *aybārka* Falset, *aybārka* Ulldemolins (1920); *aybārka* Cornudella, *aybārka* Ulldemolins (1933), id. id. (1936). Gentilici *aybārkeróls* Ulldemolins (1920).

DOC. ANT. *Albarca* a. 1152 (*Cart.* de Poblet, 133); *Albarca*, *GGC* 148 i *Igl.-S.* 305.

2) *Albarca*. Clotada i Torrent d'~. A Mallorca, que es domina des dels penyals damunt del Monestir de Lluc. Nom que ja trobo en un doc. de 1511 relatiu a Escorca (cf. sobre aquest, vol. I, 128-130); al peu d'aquest hi ha el Salt d'Aubarca (Mateu Rotger, *Lluch, Historia*, p. 4).

PRON. POP.: *aybārka* Sóller (1952), Lluc (1963, 1969). Aquí cap il·lustració literària com la dels poetes. «Va per trist roquissar el torrent d'*Aubarca*, / l'horrenda Fosca abarca / les aigües pures davallant del Gorg / ---» Costa (*Torrent de Pareis*, v. 7). «--- La processó de les estrelles / damunt el Salt d'*Aubarca*» Andreu Caimari; «Murmuri d'aigua de la vall / que s'estimba al Clot d'*Albarca*» Francesc Pomar; «--- bella *Albarca* ---» Josep d'Oleza (*Corona Poètica a la M. de D. de Lluc, I. d'Or*, vol. 6, 28, 79 ---).

No em convenç gaire la justificació semàntica que donen d'aquesta denominació aràbiga: al·ludint al sentit que he documentat 'do benèfic ---' (supra) *AlcM* i altres: «vall fèrtil a les muntanyes de Lluc». Els elogis dels escriptors locals (M. Rotger, l. c., J. d'Oleza,